

Europese vindplaatsen

De paleolithische vindplaats Wachtberg in Krems, Oostenrijk

Alexander Verpoorte en Thijs van Kolfschoten

Thomas Einwögerer, Die jungpaläolithische Station auf dem Wachtberg in Krems, NÖ. Eine Rekonstruktion und wissenschaftliche Darlegung der Grabung von J. Bayer aus dem Jahre 1930. 2000, Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Mit beiträgen von Otto Cichocki und Florian A. Fladerer. (Mitteilungen der Prähistorischen Kommission Band 34). Inclusief CD-Rom met metrische gegevens.

Florian A. Fladerer, Die Faunaresten vom jungpaläolithischen Lagerplatz Krems-Wachtberg, Ausgrabung 1930. Jagdwild und Tierkörpernutzung an der Donau vor 27.000 Jahren. 2001, Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften (Mitteilungen der Prähistorischen Kommission Band 39).

In 1930 werd onder leiding van Jozef Bayer, de actiefste Oude Steentijd-onderzoeker van Oostenrijk, een archeologische opgraving uitgevoerd aan de rand van de stad Krems, gelegen waar de eens mooi blauwe Donau de Wachau verlaat. Helaas overleed Bayer korte tijd later in 1931 en de vindplaats Krems-Wachtberg raakte in de vergetelheid. Bij de renovatie van het Museum van Krems in 1993 werd de collectie teruggevonden. Nu, ruim 70 jaar na de opgraving, is de vindplaats gepubliceerd in twee uitgaven van de *Mitteilungen der Prähistorischen Kommission*, een serie waarin ook andere door Bayer opgegraven en door zijn opvolgers uitgewerkte vindplaatsen als Willendorf en Aggsbach gepubliceerd zijn (dat was met name in de jaren vijftig). Eén deel is gewijd aan de archeologie (door T. Einwögerer), het andere aan de zoogdierfauna (door F.A. Fladerer).

Krems-Wachtberg is nu de best bestudeerde en gepubliceerde, paleolithische vindplaats van Oostenrijk. Samen met de vondst van een figurine van ca. 30.000 jaar oud op de vindplaats Stratzing-Galgenberg vormt het het begin van een recente opbloei van Oude Steentijd-onderzoek in Oostenrijk, nadat sinds Bayers dood nog maar weinig was gebeurd. Totzover het belang van deze publicaties in algemene zin.

De twee delen beschrijven de overgebleven resten van de opgraving van Bayer. Het zijn tevens verslagen van het opgraven van een oude collectie en haar documentatie. Beide boeken bewijzen dat een zorgvuldige uitwerking van zo'n oude opgraving verrassende resultaten kan opleveren, ondanks het feit dat de documentatie

armoedig is, de opgravingstechniek naar huidige maatstaven onnauwkeurig, en slechts een deel van het opgegraven materiaal de depots heeft overleefd.

Archeologisch gezien is de vindplaats, gedateerd rond 27.500 jaar geleden en toe te wijzen aan het Pavlovien (een variant van het Gravettien), om diverse redenen van groot belang: er is een structuur geconstateerd, namelijk een langwerpige kuil gevuld met grote stukken houtskool en vondsten, mogelijk de resten van een hut; er zijn gebakken, lemen figuurtjes gevonden (waarschijnlijk de kop van een saïga-antilope en een leeuw), die tot nu toe alleen uit gelijktijdige vindplaatsen in Tsjechië (Pavlov, Dolní Vestonice, Předmostí) bekend waren; er is een gedetailleerde beschrijving van stenen werktuigen op technologische kenmerken gemaakt.

Interessant is ook de bijdrage van Otto Cichocki over de determinatie van houtskoolresten. Twee soorten, *Pinus* en *Abies*, zijn aangetroffen. Maar de fragmenten zijn ofwel relatief wijd-ringig ofwel extreem eng-ringig; het is moeilijk voorstelbaar hoe beide typen samen kunnen voorkomen.

Ook qua fauna is de vindplaats heel interessant. De fauna is weliswaar vertekend door een selectie op de grotere en beter bewaard blijvende botten en bestaat slechts uit zo'n 450 stukken die negen soorten vertegenwoordigen. Ook de algemene conserveringstoestand is niet bepaald florissant (veel verwering en ook wortelsporen). Toch zijn op diverse stukken slijpsporen waar te nemen. De samenstelling van de fauna wordt

gedomineerd door mammoetresten. Daarnaast zijn vooral veel carnivoren aangetroffen: wolf, vos en poolvos, en veelvraat. Fladerer bespreekt de gevonden skeletdelen per soort (geïllustreerd met duidelijke tekeningen en foto's) en geeft ook een korte schets van biotoop en gedrag van de verschillende diersoorten.

In de discussie besteedt hij aandacht aan het veelbesproken thema van de mammoetjacht, waarbij hier de jacht door mensen wordt verdedigd. Een ander thema is de tandanomalie en met name de verkorting van de aangezichtsschedel bij de wolven. Dit fenomeen dat bij meerdere fossiele wolven uit deze periode in Centraal Europa is aangetroffen wordt soms beschouwd als een eerste aanwijzing voor domesticatie van de wolf. Fladerer geeft echter aan dat het zijns inziens gaat om een regionale adaptatie van de wolf aan de beschikbaarheid van mammoetkadavers (het

gevolg van menselijke jacht). Tenslotte gaat de auteur in op het klimaat en het natuurlijke milieu in de tijdsspanne van vijfenveertig- tot tienduizend jaar geleden. Daarbij vergelijkt hij de vindplaats met andere gegevensbestanden in Oostenrijk en directe omgeving.

Het Oude-Steentijd-onderzoek in Oostenrijk is aan een nieuwe era begonnen. Hopelijk komen er nog vele publicaties uit voort, want aan internationaal belangrijke Oude Steentijd is in Oostenrijk geen gebrek.

Adres van de auteurs

Alexander Verpoorte & Thijs van Kolfschoten
Archeologisch Centrum
Postbus 9515
NL 2300 RA Leiden
a.verpoorte@arch.leidenuniv.nl